

crkva u svijetu

godina XII • broj 2 • split • 1977

SABLAZAN ISPRAZNA GOVORA

Jakov Jukić

O dužnostima kršćana u našem vremenu i prostoru može se govoriti na više različitih načina. Najopasniji je onaj govor koji, zajedno s velikim riječima i neodređenošću značenja, uvodi neku opasnu apstraktnost u krug utjelovljenog kršćanstva. Zacijelo, takav govor malo obvezuje jer je odviše općenit, ali može dosta skrivati. Na žalost, danas ga mnogi rabe i zloupotrebljavaju. Postao je obična ljudska vještina u igri s riječima, majstorstvo retorike, rutina pisanja, fraza, zaklon i bijeg. Kao da, što više rečeš, moraš manje učiniti. Varka je uvijek moguća, jer nema govora koji bi sam po sebi bio isto što i čovjek koji govori. Zato najljepše maske stavljamo obično na najružnija lica. Nekoliko pažljivo izabranih riječi — kao što su zajedništvo, svjedočanstvo, služenje, poslušnost, auktoritet — mogu lako poslužiti za svaki izgovor. To je razlog da nema »izabranih« riječi koje bi više vrijedile od drugih: sve su one jednako podložne općem mehanizmu skrivanja istine. Ta napast, koja u Kristovo vrijeme nosi ime farizeizam i prema kojoj on jedino nije imao samilosti, može se uvijek uvući, ali je najopasnija ondje gdje je u igri čast, uzvišenost, vrlina, svetost, ljubav i vjera.

S vremenom se taj svijet ispraznih i šupljih riječi zastrašujuće razmnožio. Insekti apstrakcije već grizu njihovo jasno značenje, pa postaje razvidno da će takve prazne riječi sve teže uvjeriti svijet u ozbiljnost i važnost krašćanske poruke spasenja. Dapače, često se čini da problem uopće nije u lukavstvu, dvoiličnostima zla i igri riječi kao skrivanju istine, nego jednostavno u dosadi ispraznih riječi i pojmova. Zaista, najgore je kad riječi zamiru u svojem smislu, kad više ništa ne znače, kad ne iza-

zivaju, ne smetaju, ne draže, ne zbuduju, kad nisu sablazan svijetu. Stoga je ravnodušnost spram dobrih riječi uvijek opasnija od prihvaćanja zlih riječi.

Suočen s takvom situacijom, krašćanin će s pravom pitati: kako se moglo dogoditi da riječ vjere, koja je bitno istina o čovjekovoj sudbini i spasu, izgubi draž novosti i otkrića, da sol obljutavi i svijtelost izgubi sjaj? Odgovora ima više i svaki od njih sadrži dio istine. Za nas će međutim biti dovoljno ako ustrajemo na jednom odgovoru.

U njemu dolazi do izražaja osporavanje onog tradicionalnog i sakralnog mišljenja koje brani veću uvjerljivost Božje poruke nego ljudske riječi. Između dva govornika — jednoga koji se oslanja isključivo na Bibliju i drugog koji navodi samo našu zemaljsku mudrost — prednost je redovito davana onom prvom. Može izgledati čudno, ali stvar treba obrnuti i reći da su razlozi ljudskog razuma uvijek iznad božanskog obrazloženja. To je zato jer govor objave nije istog poretka kao što su dokazi ljudskog uma. U usporedbi s nekom filozofijom, kršćanstvo se može s pravom činiti kao nedoraslo i manje mudro. Ali Krist nije došao na svijet da bi nas s novim razlozima u nešto uvjerio, nego da bi s novim životom navijestio naš spas; pozvao je učenike da uzvjeruju i ljube, i tako da razumiju, jer razum prisiljava, vjera ostavlja slobodu. Stoga je nedopušteno, dapače pogrešno i štetno, njegove riječi stalno ponavljati, a njegov život ne oponašati. Tko tako radi krivotvori kršćanstvo, otvara prostor za zaklon i bijeg, ozloglašujući i osiromašujući izvornu zahtjevnost vjere. Bilo bi sigurno bolje da onaj koji svoje kršćansko uvjerenje ne doživljava kao stvarni čin, djelatnost dobrote, konkretnu ljubav i obvezu praštanja uopće i ne govori. Šutnja je naime primjerenija traženju nego galama i neiskrenost.

Iako se takva situacija čini do kraja tragičnom, ona je u stvari ogledalo autentičnosti kršćana u svijetu. Kad kršćani lažno žive, svijet lako prepoznaje da oni i lažno govore. Iz te naizgled bezizlazne dijalektike kršćanin se može spasiti na dva načina: ili da prestane sebe nazivati kršćaninom ili da pokuša stvarno živjeti svoju vjeru. Ne radi se o tome da tu vjeru u potpunosti ostvari, nego da prema njoj iskreno teži.

Sve pokazuje da je čovjeku lakše umno razmišljati nego ljudski živjeti. Zato je Krist svojim odabranicima rekao da će ih svijet poznati po tome što se međusobno ljube. Time je obvezu vjernosti životu proširio od pojedinca na zajedništvo, hoteći istodobno pokazati da se težina otkrića istine o životu može podnijeti samo ako se ljubi bližnji. A ta međusobna ljubav učenika već je Crkva, pa ondje gdje ljubavi nema, jasno da ni Crkve ne može biti. Zanimljivo da su u kršćanstvu Crkva i Bog jednako definirani kao ljubav, što pokazuje da izostanak ljubavi znači i Božju smrt. Tako se naša misao zatvara u krug: laž kršćanskog govora posijedica je neistinitosti kršćanskog života; kršćanski je život samo onda istinit kad je ljubav na djelu; ta ljubav je bitno djelatni čin prema drugome u zajednici, to je Crkva. U pomanjkanju bitnog života »mrtvoj crkvi« ne preostaje ništa drugo nego da se brani od raspadanja lažnim govorom isprazna smisla.

S ovim malim iskorakom u smjeru razgolićivanja mehanizma lažnog govora, mi se još uvijek nalazimo u području samog govora, dakle čiste

apstrakcije. Za početak uspostavljanja obrata, o kojem ovdje zborimo, bilo bi međutim potrebno izvršiti barem nekoliko hrabrih priznanja i djelotvornih zahvata, koje možemo samo spomenuti. Primjerice, bilo bi neophodno da Crkva u sebi izbori više slobode kad je već odlučila svjedočiti za slobodu drugih. Uostalom, kako je uopće moguće zamisliti čin ljubavi u ozračju neslobode i straha. Dalje, trebalo bi bez ustezanja priznati da su kršćanske Crkve danas glavna prepreka u religioznoj obnovi svijeta, posebno kad se uoči zapanjujuća sličnost između velikih institucionalnih Crkava i nekih od najomraženijih političkih sustava. Konačno, Crkva bi morala odbaciti svaku vlast, prije nego na to bude prisiljena, te javno i stvarno prigrliti siromaštvo, evanđeosku skromnost, opraštanje, ljubav, pravdu i mir. Uvijek i svuda, jednako i bez računice. Njezin je utemeljitelj tražio zalutalu ovcu, neka ona ne čuva poslušno stado.

Naša bi domaća Crkva danas mogla također otvorenije posvjedočiti suvremenom naraštaju: i vjeru, i ljubav, i zajedništvo, i smisao za budućnost i nadu. Zašto ne bismo više govorili upravo o budućnosti i nadi? Ili, na primjer, zajednički liječili zajedničke rane? Možda, recimo, tamo gdje očito ljubav s jedne i druge strane crte izbiva? Osobno, unutrašnje, i javno svjedočenje ljubavi i kršćanskog zajedništva bilo bi, vjerujem, najbolji dokaz u našim prilikama da smo živa Crkva, svjesna svojih obveza i odgovornosti.